

وظایف رئیس جمهور و معاونان آن چیست؟ معاونان رئیس جمهور چه شرایطی باید داشته باشند؟

در پاسخ به این سؤال می توان گفت رئیس جمهور بر طبق قانون اساسی سه دسته وظایف و اختیارات دارد که به آن اشاره خواهیم کرد.

الف - وظایف و اختیارات رئیس جمهور در قوه مجریه

به موجب اصول شصت و صد و سیزده قانون اساسی ریاست و اعمال قوه مجریه جز در اموری که قانون اساسی به طور مستقیم بر عهده رهبری نهاده، از طریق رئیس جمهور است. این وظایف بدین شرح است.

۱- انتخاب و عزل وزیران ۲- ریاست هیئت وزیران ۳- نظارت بر کار وزیران ۴- تعیین خط مشی دولت و اجرای قوانین ۵- تعیین سرپرست برای وزارتخانه ها (اگر به دلائلی چون عزل، فوت، استعفا و استیضاح، وزارتخانه ای وزیر نداشته باشد رئیس جمهور می تواند برای آن وزارتخانه سرپرستی برای حداکثر سه ماه تعیین نماید) ۶- اختیار تعیین همکارانی چون معاون اول، معاونان، نماینده یا نمایندگان ویژه و مشاوران ۷- حل اختلاف بین دستگاه های دولتی ۸- حضور در مجلس شورای اسلامی ۹- تهیه برنامه و بودجه سالیانه و تهیه برنامه های عمرانی سیاسی، اقتصادی و اجتماعی پنج ساله کشور

ب- وظایف و اختیارات رئیس جمهور به عنوان مقام رسمی کشور

۱. تصویب و امضای استوارنامه سفیران ایران و پذیرش استوارنامه سفیران خارجی
۲. امضای موافقت نامه های بین المللی
۳. شرکت در کنفرانس ها، سمینارها و اجلاس های بین المللی
۴. اعطای نشان های دولتی
۵. ریاست شورای عالی امنیت ملی
۶. عضویت در شورای موقت رهبری (طبق اصل صد و یازده قانون اساسی در صورت فوت، کناره گیری، عزل یا ناتوانی رهبر وظایف رهبری تا تعیین رهبر به طور موقت بر عهده شورایی مرکب از رئیس جمهور، رئیس قوه قضائیه و یکی از فقهای شورای نگهبان به انتخاب مجمع تشخیص مصلحت نظام است)
۷. عضویت در مجمع تشخیص مصلحت نظام
۸. امضای مصوبات مجلس و همه پرسی ها

ج- وظایف و اختیارات رئیس جمهور ناشی از مسئولیت اجرای قانون اساسی

طبق اصل صد و سیزده قانون اساسی، رئیس جمهور مسئولیت اجرای قانون اساسی را بر عهده دارد، افزون بر این، طبق اصل صد و بیست و یک قانون اساسی رئیس جمهور در پیشگاه قرآن کریم سوگند یاد می کند که پاسدار مذهب رسمی، نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی کشور باشد و همه استعدادها و صلاحیت های خویش را در راه ایفای مسئولیت هایی که بر عهده گرفته، به کار گیرد و بر طبق قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری مصوب ۱۳۶۵، رئیس جمهور از طریق نظارت، کسب اطلاع، بازرسی، پیگیری، بررسی و اقدامات لازم، مسئول اجرای قانون اساسی است. البته رئیس جمهور با توجه به همین وظایف و اختیارات در حدود وظایف و اختیارات خود مسئول و پاسخگو می باشد از این رو رئیس جمهور طبق قانون از لحاظ حقوقی هم مسئولیت سیاسی دارد و هم مسئولیت مالی و هم چنین مسئولیت کیفری، یعنی رئیس جمهور و همکاران وی باید در مقابل اقدامات مالی خود پاسخگو باشند. در خصوص مسئولیت سیاسی باید گفت؛ رئیس جمهور در حدود وظایفی که به موجب قانون اساسی و قوانین عادی بر عهده دارد در برابر ملت، رهبر و مجلس شورای اسلامی مسئول و پاسخگو است و طبق اصل نوزده قانون اساسی هم چون همه مردم در برابر تخلفات و جرائم مسئول و باید پاسخگو باشد. [۱]

وظایف و اختیارات معاونان رئیس جمهور

رئیس جمهور طبق اصل صد و بیست و چهارم قانون اساسی می تواند برای انجام وظایف قانونی خود معاونانی داشته باشد که در این میان یکی از آنان معاون اول است (در حقیقت معاون اول رئیس جمهور در بازنگری قانون اساسی، به نوعی جایگزین نخست وزیر گشت)

از دیگر معاونت ها، معاونت های حقوقی و اجرایی و هم چنین معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی و نیز معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی است که رئیس جمهور دارد البته در این بین، معاون اول از جایگاه ویژه ای برخوردار است، از این رو؛ اداره هیئت وزیران با موافقت رئیس جمهور و نیز مسئولیت هماهنگی سایر معاونت ها، با معاون اول است و به موجب اصل صد و سی و یک در صورت فوت، عزل، استعفا، غیبت یا بیماری بیش از سه ماه رئیس جمهور، معاون اول رئیس جمهور با موافقت مقام رهبری اختیارات و مسئولیت های رئیس جمهور را بر عهده می گیرد، در ضمن لازم به توضیح است که معاونان رئیس جمهور به رأی اعتماد مجلس نیاز ندارند و تنها در برابر رئیس جمهور مسئول بوده و عزل و نصب آن ها در اختیار اوست و دیگر این که معاونان رئیس جمهور می توانند در جلسات علنی مجلس شرکت کنند و مشاوران خود را نیز به همراه داشته باشند [۲]

درباره شرایط معاونین رئیس جمهور می توان گفت که آنان باید در حوزه کاری که دارند تخصص داشته باشند و یا دارای توان و دانش مدیریت کلان و راهبردی آن حوزه کاری باشند .

معرفی منابع جهت مطالعه بیشتر:

کتاب آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اثر محمد رضا مجیدی از انتشارات نشر معارف

پاورقی ها:

[۱] مهدی نظر پور؛ آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نشر معارف، ص ۱۲۷-۱۳۸

[۲] محمد رضا مجیدی؛ آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نشر معارف، ص ۲۴۳ و ۲۴۴

مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه‌های علمیه